

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

TEMMUZ 1971

SAYI 85

CİLT : 15

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI

A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi **Telefon:** 33 12 — 26 44
BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89
BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 **Telefon:** 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrî sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

CİLT : XIV
TEMMUZ 1971
SAYI : 85

Fiatı : 3.5 T. L.
Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ZEKİ ERGİNSU
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
EROL OKUYAN
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN
ANKARA
ORHAN BULDAÇ
NACİ SARIEYYÜBOĞLU
SEZER SUNGUR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : ZEKİ ERGİNSU

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
5. Anayasa Değişikliği Orhan BULDAÇ
9. Sovyetler'de Petrol Üretimi Dr. Nazif KUYUCUKLU
15. Tüketicinin Koruyan Mevzuat Reha BAVBEK
19. Okuyuşunuzu Neden Hızlandırmıyor sunuz? ... Ersin BALKAN
22. Gemi İnşa Sanayii Salim SAYAR
26. Tüketicinin Satın Alması Nihat GÜVENAL
31. Bir Araştırma Hakkında Emin AKAY
34. Vasıflı Emek İhtiyacımız Zerrin GÜÇ

Derginin Sesi !.

Sevgili ve değerli Okuyucularımız;

10. Ağustos. 1970 Devalüasyonundan bu yana bir yıl dolmak üzere!... O tarihte Hükümet başında bulunanlar hatırlanacağı üzere, Türk Parasının Dolar'a olan paritesini yeniden ayarlarken % 66,66 nisbetinde bir değer indirimi-ne başvurmushlardır. Yapılan bu operasyonda tek hedef Türkiye'ye dış ticaret yönünden bir rahatlık getirmektir. Böylece ithalatın nisbeten daralmasına mukabil ihracat ve Turizm gelirlerimizin artacağı, hatta dışarıdaki işçilerimizin bile kazançlarının döviz olarak yurda akışının sağlanacağı ümit edilmisti!..

Ancak, devalüasyon kararının ekonomik bakımdan çok isabetsiz bir devrede alınmış olması, ihracatımızda büyük rol oynayan bazı ziraî ürünlere zamansız ve nisbetsiz destekleme alım fiatlarının uygulanması, Personel Kanununun mali hükümlerinin bu devrede uygulanması ve hele finansman kanunu gibi çok ciddi bir mali tedbirin de bu devreye rastlatılması Türk Ekonomisine beklenen hızı vermekten çok uzaklara sürüklemeye başlamıştı. Bütün bu mikro ve makro çabalar bir türlü denkleşmeyen ve devamlı açık seyrini ısrarla muhafaza eden tediye bilânçomuzu istikrara kavuşturmak içindi...

İşte, bu arada hiç akla gelmiyen KOLERA salgını bütün iyi niyet ve tahminleri tersine işletecek en büyük darbeyi vurmakta gecikmedi. Komşu ülkeler derhal hudut kapılarını kapayarak, bizim ilk salgın çıkan yerde yapamadığı-

mızı yaparak diğer ülkelerle ilişğimizi bir anda kestiler. Yabancı gemiler limanlarımıza uğramadan transit geçerken, büyük gelir kaynağı olarak gördüğümüz Turist hareketleri de derhal durmuş, bu gelir kaynağından da mahrum olunmuştu. Aynı darbe ihracatımıza da bir anda inmiş: bilhassa ziraî ürünlerimizin kolera mikrobunu yayma tehlikesine karşı önleyici ilk tedbir olarak mallarımızın devalüasyon sonrası alıcılar bakımından cazip olan değerine rağmen, alışlar birden duruvermişti.

Millî Ekonomiye inen darbe bununla da kalmamış; anarşik hareketlerin son hadde varması, yukarıdan beri kısaca işaret ettiğimiz döviz kaynaklarımızı tersine etkileyen, bir türlü Devalüasyondan beklenenleri gerçekleştiremeyecek rol oynamıştı.

Nihayet 12. Mart. 1971 muhtırasıyla Türk Ekonomisi de reformlar hükümetinin disiplini altına girmiş oldu. Fakat, rayından çıkmış ekonomiyi, alınan tedbirler bugüne kadar bir türlü yerine oturtamadığı gibi merkezden kaçmayı durdurmuş bile sayılmaz. Bir yandan genel bir durgunluk devam ederken diğer taraftan fiatlar umumi seviyesindeki artışın önü alınamamış ve ekonomik durumun belirsiz bir istikâmete gidiş önlenememiştir.

İşte, şimdi ne olacak?..

Paramızın dış değerini düşürdük; Ortak Pazar'ın geçiş dönemi geldi çattı. İhracatı geliştirmek için Sanayicilerimiz, tüccarımız iş adamlarımız ve ilim adamlarımız harıl harıl el ele vermiş çalışıyor, teklifler formüller birbirini kovalıyor. Fakat, geri kalmışlığımız, korkunç bir hastalık olarak; bütün bu düşünce ve çabaları bir anda sıfıra indirecek sert ve ağır formalitelerle dolu kararlarla bugün kole- ra, yarın veba, tifo, tûfûs v.s. gibi salgın hastalıklariyle birlikte bünyemize bir mühür olarak kazınacaktır. Anayasa değişikliği, toprak reformu gibi konulara ciddi şekilde eğilen Reform hükümetimizden bizi geri kalmışlıktan kurtaracak kararları almasını ve bunu biran evvel tatbik etmesini

bekliyoruz. Kalkınmaya tek yönden, iktisadi hayatı köstekleyecek sert ve zecri tedbirlerle bakmanın acı ve elim neticelerini millet olarak yıllarca çektik. Artık geniş bir iktisatçı ordusuna malik Türk milletinin buna tahammülü yoktur. Bu modern görüş ve anlayışa sahip iktisatçılardan yerinde, gereğinde istifade edilemediği müddetçe; ve akıllıca, köklü tedbirler alınmadığı takdirde; yıllardır Avrupalılaşmaya çalışmamızın boşuna olduğunu görecektir. Her bakımdan geri ülke karakteriyle mahkûmiyetimizin daha uzun yıllar süreceği acı bir hakikat olarak kalacaktır.

Sevgi ve Saygılarımızla,
İKTİSAT DERGİSİ

EKONOMİK DURUM

Anayasa Değişikliği

Orhan BULDAÇ

Türkiyemiz kendine yaşam biçimi olarak seçtiği demokratik düzenin işleyişi konusunda yıllardan beri önemli sorunlarla karşı karşıya kalmakta ve demokratik düzeni muhafaza etmek kararı ile bunalımları önlemek yönünden yeni çözümler aramak zorunluluğunu sürekli olarak duymaktadır. İleride aynı sorun ve sakıncalarla yeniden karşılaşmamak yönünden geçirdiğimiz tecrübelerin yeterince değerlendirilmesini ve Türk Demokrasisinin tarihi, kültürel sosyo-ekonomik ve jeopolitik nedenlerle bağlı olması gereken koşulların açıklıkla tesbitini, zorunlu görmekteyiz.

Demokratik düzen çabalarımız aslında, Türk demokrasisinin koşullarını tayin edecek bir nitelik taşı-

maktadır. Atatürk'ün, monarşik düzen yerine Cumhuriyeti koymak kararını verdiği ve ulusca Cumhuriyet rejimine kavuştuğumuz 29 Ekim 1923 den bu yana, hedef aldığımız çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak, hurafe ve akıl dışı gelenekler yerine müsbet bilimi yerleştirmek, dinle devlet işlerini kesinlikle birbirinden ayırmak ve sosyal hayatımızı modern hukuk anlayışı ile düzenlemek Türk demokrasisinin hedeflerini ve niteliklerin ortaya koyan ve tanımlayan kesin unsurlar olmuştur. Bu niteliklere kararlı bağlılık, Atatürk döneminde Cumhuriyetimizi çok partili batılı demokratik modele uygun hale getirmek yönünden girilen tecrübelerimizin kaderini tayin etmiştir. Serbest fırka

tecrübesinde parti liderliğini Atatürk'ün büyük güvenini taşıyan Fethi Okyar yapmasına rağmen, hurafe, çağ dışı gelenek ve şeriat düzenine bağlı güçlerin etkin ve hatıta yıkıcı hale gelmeleri sonucu, parti bizzat kurucuları tarafından dağıtılmıştır. Atatürk döneminde çok partili tecrübeleri olumsuzluğa dönüştürenler, özellikle Cumhuriyete, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak yönünden yapılan devrimlere ve devrimlerin temel niteliği olan, laiklik ilkesine inanmayan ve bugün siyasal literatürde aşırı sağ olarak nitelenen akıma kendilerini kaptıranlar olmuştur.

1946 yılına kadar girdiğimiz çok partili düzen tecrübeleri, demokrasimiz ve demokrasinin ömürlü olması yönünden önemli sonuçlar doğurmuştur. Şöyleki, bu tecrübeler Türkiye'nin, sınırlı da olsa yönetici ve elit tabakasının demokratik düzene olan özlemini yansıtmak yanında, demokratik düzenden beklenenler ve demokratik düzenin uyması gereken koşulları da belli etmiştir. Demokrasi çağdaş hedeflere ulaşmamızda bir yöntem olarak benimsenmiştir. Bu amaçla benimsenen demokrasi cumhuriyet esaslarına, milli ve laik devlet anlayışına uygun düştüğü ve müsbet bilime yer verdiği oranda sürekli olacaktır. Aslında bunlar her dönemde demokrasinin Türkiye'de

yaşama koşulları olarak değerlendirilmelidir.

Bu önemli tecrübelerin ışığı altında İkinci Dünya harbi sonrasının demokratik düzen yönünden olumlu gelişmelerine uygun olarak 1946 yılında çok partili döneme yeniden girdik. Bu yeni dönemde batılı demokrasi yönünden başarılı örnekler verdik. Dürüst seçimlerle iktidar değiştirdik. Ancak, bu kezde, demokrasiyi bir takım kontrol müesseselerinden yoksun olarak uygulamanın sakıncaları ile karşılaştık. Ayrıca ilk tecrübedeki yıkıcı sağ unsurlar Türk demokrasisinin temel koşullarını yeniden tahribe yöneldiler. Demokrasimiz, iktisadi ve sosyal kalkınmada temel nitelikte bir anlayıştan yoksun olduğundan kalkınma belli ve mahdut zümrelerin yararına ve halk çoğunluğunun zararına olacak bir doğrultuya düştü. Bu aşamada bilindiği üzere 27 Mayıs 1960 ta Ordu duruma müdahale etmek zorunda kaldı.

1960 larda Türk demokrasisi, temel koşulları yönünden daha açık bir nitelik kazanmıştır. O güne kadar geçirilen tecrübeler Türk demokrasisinin temel hak ve hürriyetlere yer veren; devrimlere, laik ve milliyetçi cumhuriyet ilkelerine sadık; çağdaş anlayışa uygun düşen ve halk yararına işleyen bir sosyal ve ekonomik kalkınmaya dönük bir öze sahip olmasının gerek-

liliğini ortaya çıkarmıştır. Ayrıca demokrasiyi keyfilikten kurtarmak için bazı teminat müesseselerine kavuşturmakta kesinlik kazanmıştır. Demek oluyorki bu koşullar Türkiye'de sosyal ve siyasal düzenin uyacağı kuralları tayin etmekte ve kaderini önceden belirlemektir.

9 Temmuz 1961 tarihinde ilerci, çağdaş ve sosyal nitelikleri ile dikati çeken anayasamız halk oylaması ile kabul edilerek Türk demokrasisinin temel koşulları, kuruluşları ve bu kuruluşların yetki ve sorumluluklarını düzenlemiş olarak yürürlüğe girmiştir.

1961-1971 döneminde Türkiye, her alanda büyük gelişmeler göstermiştir. Sosyal ve ekonomik hayatta önemli aşamalar katetmiştir. Anayasal düzeni teminat altına alan özerk kuruluşları, kişilere tanınan temel hak ve hürriyetleri, işçilere tanınan hür sendikacılık hakları ve devlete yüklenen ileri sosyal görevleri ile Türk demokrasisi her çevrede itibar kazanmıştır. Bütün bu olumlu gelişmelerde 1961 Anayasamızın önemli payları olduğu saklanamaz. Ne var ki 1968 yılından bu yana Anayasada yer alan haklardan yararlanan, gerçekte bu haklara karşı olan bazı aşırı akımlar güç kazanmışlar ve olumlu gelişmeleri tersine döndüren ve hatâ tüm haklarımızı kaybettirecek

bir doğrultuya düşmüşlerdir. Kabul etmek gerekirk, aşırı akımların azgınlaştığı son üç yıllık dönemde iktidar ve muhalefet partileri olarak, baskı gurupları, üniversite, TRT ve diğer özerk kuruluşlar olarak demokrasiyi tehlikelerden ve sapmalardan korumak yönünden gerekli tedbirleri almakta sorumluluklarına uygun davranmamışlardır. Demek ki, yıkıcı son üç yılın olaylarında bizzat anayasanın (neden) olduğu olayların sayısı sanıldığı kadar yüksek değildir. Asıl suçlular Anayasaya inanmayanlar, hürriyete düşman olanlar ve Anayasadan doğan yetki ve sorumluluklarına uygun hareket etmeyenlerdir. Anayasa ve demokrasiye inanmayanlar üzerinde Anayasa ve hukuk dışı olduklarından, Anayasa tartışmalarında suçlarını tesbit ve cezalandırmaktan öte önemle durmanın gereği ve yararı yoktur. Her düzende anarşik unsurların faaliyette bulunabileceklerini hesaba katmak zordur. Asıl önemli olan Anayasal düzenin işlemesi ve muhafazasında sorumluluk ve yetkileri olan kuruluş, organ, siyasal parti ve kişilerin kendilerine düşenleri neden yapmadıkları veya yapamadıklarının tesbitidir. Bu değerlendirmeyi Anayasal düzeni tahribe yönelmiş aşırılıkları tasfiye amacı ile uluça büyük titizlik gösterdiğimiz ve çözüm yolu olarak öncelikle Ana-

yasayı tadile yöneldiğimiz bu günlerde sağduyu ile yapmak durumundayız. Bu değerlendirmede olumsuz not alan kişi ve kuruluşların Anayasayı savunmak çabaları ise kamu oyunda olumlu yankı uyandırmak şansından oldukça uzak görünmektedir.

Biz gerçekçi bir görüşle, Anayasanın genel yapısı ve ilerici espirisine zarar vermeden, Anayasa-ya gereken saygıyı sağlayacak, hak ve özgürlüklerin bir tahrip vasıtası yapılmasına engel olacak, kuruluşların milli, sosyal ve laik cumhuriyet esaslarına bağlı kalmalarını temin edecek, Ülkemizde sosyal ve ekonomik kalkınma ile sosyal adalet ve sosyal güvenliğe dönük

reformların yapılmasına yararlı olacak, idare ve hukuk düzeninde rasyonel ve düzenli çalışmaya olanak hazırlayacak değişiklik ve ilâvelerin yapılmasında yarar görmekteyiz. Ancak değişiklik yaparken olaylara karşı duyulan tepkilerin ifadesinden çok Türkiye'nin sosyo-ekonomik koşulları ve sorunlarını ayrıca ekonomik kalkınmasının gerekli kıldığı unsurların önemle değerlendirilmesini yararlı ve zorunlu görmekteyiz. Yapılacak değişiklik ve ilâveler, Türk demokrasisinin yaşama koşullarını açık ve kesinlikle ortaya koymalı ve Türkiye'nin çoğul bir sosyo-ekonomik yapıya kısa zamanda ulaşmasını sağlayacak bir nitelik taşımalıdır.

Sovyetler'de Petrol Üretimi

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Son onbeş yılda Sovyetlerin, petrol üretimini artışlarla geliştirmeleri ve Uluslararası petrol ticaretine giderek daha aktif bir biçimde katılmaları, konuya aktüel bir durum kazandırmaktadır. A.B.D. den sonra dünyada ikinci büyük üretici olan Sovyetlerde petrol, gerçekten önemli bir yer tutuyor. Ülkenin enerji balansında tabii gazla birlikte, toplam enerjinin 1958'de % 1.8, 1960'ta % 38.4, 1965 te de % 51.5'ini teşkil etmiş, 1970'te ise % 60'a erişmesi üzerine durmak istiyoruz. Ancak, gelişmeyi daha

geniş bir perspektif içinde izleyebilmek için Devrimden önceki durumu da yansıtmak gerekmektedir. Bu bakımdan petrol üretimindeki gelişmeyi devrimden önce ve sonra olmak üzere, ikiye ayırarak ele almaya çalışacağız.

Devrimden Önce : Rusya'da petrol üretimi oldukça eskiye uzanır. Kafkaslarda petrol varlığı antik çağlardan beri bilinmektedir. Apşeron yarımadasında ateşe tapma gibi inançların doğmuş olması ev bununla ilgili olarak bazı mabetlerin kurulup günümüze kadar intikali bu düşüncayı kanıtlamaktadır. Bakû ve civarı, bölge halkının aydınlatma ve diğer ihtiyaçlarının giderilmesinde kullandıkları petrolün elde edildiği merkez olmuşlardır.

(2)

Bununla birlikte, Rusya'da pet-

- (1) A. N. Lavrişçev, **Ekonomiçeskaya Geografiye SSSR. sh. 215 Moskova — 1967**
- (2) V. E. Den, **Ekonomiçeskoy Geografiy, sh. 489 Moskova—Leningrad—1925**

rol sanayiinin doğuş tarihi ve yeri 1821 ve yine Bakû olarak kabul edilmektedir. (3) Nevarki, 1870'e kadar sadece Rus sanayicilerinin elindeki bu kuyular, çok ilkel metodla işletilmiş. Bu nedenle de yıllık üretim 42 bin tonu geçmemiş, fakat petrolün kullanma alanının sınırlılığı, bunun bile önemli kısmının ihracını mümkün kılmıştır.

1869'larda Rus petrol üretiminin düzenlenmesinde yeni ilkeler savunulmaya başlanmış ve 1872'de bunlar yürürlüğe konmuştur. Bunlara göre, süreleri uzatılmış ve bu alan yerli-yabancı tüm girişimcilere açık tutulmuştur.

Bu gelişme ve düzenlenmeyle petrol üretimine ilgi artarak aynı zamanda yabancı kapitalin de geldiği görülüyor. Nitekim Petersburg'ta (bugün Leningrad), makine fabrikarı bulunan Nobel Kardeşler, petrol alanındaki bu gelişmeden esinlenerek daha 1870'te Bakû petrolünü işlemek üzere bir petrol şirketi kurmuş, imtiyazlar alarak faaliyete geçmiştir. Bu firma zamanının tekniğine uygun rafineriler kurduğu gibi, yüklemeyle ilgili olarak Volga,

Hazar denizi ve demiryolu merkezlerine petrol boru hatları döşeyenlerin de ilki olmuştur (4). Buraya, geniş çapta depolama merkezleri tesislerini de katmak gerekir.

Daha sonra da, Rotshild'in liderlik ettiği, Fransız Hazer-Karadeniz Şirketi gelmiş ve bunu da İngiliz kapitali izlemiştir. Bu firmaların çalışmaya başlamasından sonra petrol ihracatı hızla yükselme yolunu tutmuştur. Şöyleki, üretim 1880'de 662 bin ton, 1890'da 4 milyon, 1901'lerde de devrim öncesi en yüksek rakam olan 11.5 milyon ton olmuştur. (5). 1896-1900 döneminde Ruslar dünya petrol üretiminin yarısından çoğunu yani % 51'ini ellerinde tutmuşlardır. 1901 yılında devrime kadar üretim, iç çatışmalar, işçi hareketleri ve savaşlar nedeniyle bazı dalgalanmalara uğrayarak daha düşük bir düzeyde seyretmiştir. Bunun sonucu da, Rusya petrol üretiminde ABD. nin gerisine, 1917'de de Meksika'dan sonra dünya üçüncülüğüne düşmüştür.

Bu duruma göre, Çarlık Rusyasında petrol üretimindeki gelişmeyi, yükselme, 1896'da en yüksek düzeye ulaşma ve bundan sonra da gerileme safhaları olarak nitelemek mümkündür. Petrol dışticaretindeki gelişme de, bu dönemlerin izlerini taşır. Gelişme döneminde ihracatta artış hızları da yüksel-

(3) S. S. Balzac, V. F. Vasyutin and Ya. G. Feygin, *Economic Geography of The USSR*. sh. 225, New York—1949.

(4) *Op cit.* V. E. Den sh. 489

(5) *Ibid.* sh. 490

miş, özellikle 1884'lerden sonra kerosin ihracı yüksek miktarlara erişmiştir. 1883'te Bakû-Batum demiryolunun inşa edilmiş olması, bu gelişmeye büyük katkılar yapmıştır. En fazla ihracat, üretimin zirveye ulaştığı 1896-1900 döneminde olmuş, yıl olarak da 1901'de 1.8 milyon tona ulaşmıştır (6). Bundan sonra da düşerek 1914'de 529 bin tona inmiştir.

Çarlık döneminde petrol sanayiinin diğer bir özelliği de, 1890'a kadar Bakû petrolüne bağlı kalmış olmasıdır. Bundan sonra Grozniy, Maykop, Emben, Fergana gibi yeni alanlar bulunmuş fakat Grozniy hariç diğerlerinin üretimi çok sınırlı kalmış, Bakû üretimde hâkimiyetini sürdürmüştür. Örneğin 1896-1900 döneminde toplam üretimin % 95'i Bakû'ye, % 5'i de Grozniy'e aittir. 1911-1913 döneminde ise Bakû'nün bu oranı % 78'e düşmüş, Grozniy de % 17'ye yükselmiştir (7). Binaenaleyh tekrar ederek diyebiliriz ki, devrim öncesi dönemde petrol istihracı uzun süre Bakû rezervine bağlı kalmış, Grozniy ikinci bir merkez olarak ortaya çıktık-

tan sonra da Bakû hakim durumunu sürdürmüştür. Böylece petrol istihracı % 5 bir istisna ile Kafkaslar'da temerküz etmiştir.

Devrimden Sonra : Bu dönemi de 1945'e ve günümüze kadar olmak üzere ikiye ayırarak ele alabiliriz.

Devrimden sonra, 1 Haziran 1918'de Sovyet hükûmetinin bir kararnamesiyle petrol sanayii devletleştirilmiş ve petrol şirketlerinin imtiyazlarına el konmuştur. Ancak, Bakû petrollerinde bu uygulama savaş nedeniyle 18 ay kadar bir gecikmeyle olabilmıştır.

Sovyet petrollerinde hak iddiasında bulunan yabancı petrol şirket temsilcileriyle Sovyet temsilcileri, bu konuya ilişkin sorunları görüşüp çözümlmek üzere 1922'de Jeno-va'da toplandılar. Sovyetler, daha önce gerçekleştirmiş oldukları devletleştirme hareketinde ısrar ettiler. Gerçi, yabancı şirketlerin Sovyet petrolünün işletilmesine sınırlı olarak katılmasına rıza gösterilebileceği havası doğmuş idiyse de, yabancı şirketler bunu kabule yanaşmadılar. Böylece toplantı, Sovyetlerin, yabancı şirketlerin mülkiyet iddialarını redle ve hiç bir imtiyaz verilmemiş olarak sona erdi ve Sovyetler petrol üretimini kendi olanakları ile yürütme durumuna girdiler.

(6) Robert E. Ebel, *Communist Trade in Oil and Gas*, sh. 10 Tbl. 3 New-York, 1970.

(7) Optic. V. E. Den, sh. 492'deki rakamlara göre hesaplanmıştır.

Savaş ve devrimin ilk yılında ve onu izleyen senelerde petrol üretiminde başarı sağlamak mümkün olmamış, hattâ bir önceki yıla oranla düşüşler bile meydana gelmiştir. Nitekim, 1921'e kadar olan dönem böyledir. 1918'de üretim 4.1 milyon ton iken, 1921'de 3.7 milyon ton'dur. Ancak bundan sonra hızlı artışlar sağlanmış, 1926'da 8 milyon ton, 1930'da 18.4, 1935'te 25.2, 1940'ta da 31.1 milyon ton olmuştur.

Mutlak üretim artışlarına rağmen, yıllar veya belirli dönemler arasındaki artış hızı farklıdır. Nitekim 1921-1927 döneminde ortalama artış hızı % 17.5 iken, Birinci Beş Yıllık Plân döneminde (1928-1932) % 15.8, İkinci Beş Yıllık Plânda (1933-1937) % 5.9, Üçüncüde ise ki savaş yüzünden yarıda kalmıştır. % 2.9 olmuştur. Savaş yıllarında da pek tabii olarak artış önce tamamıyla durmuş, sonra da toplam üretim düşmeye başlamıştır. 1941 üretimi 33 milyon ton iken 1943'te 18 milyona yani % 100'den % 54.5'e düşmüştür (8).

1945'ten sonra belirli bir süre, petrol sanayiinde savaşta meydana gelen yaraları giderme dönemi olarak düşünülmekte ve bunun 1955'e kadar sürdüğü kabul edilmektedir. Aslında bu dönemde, ü-

retim prosesinde savaştaki tahribatın giderilmesi çalışmalarına paralel olarak, petrol üretimi her yıl bir öncekine nazaran devamlı artmış ve 1955'te 70.8 milyon tona yükselmiştir. Bununla birlikte, Sovyet petrol üretiminde hızlı artışlar bu yıldan sonra başlamıştır. Sözü edilen yılda Sovyetler, toplam enerji üretiminde kömürün hâkimiyetini düşürmeyi ve petrol-tabii gaz üretimine öncelik vermeyi plânlamışlardır. Bunun gerçekleşmesinde yeni rezervelerden ziyade, daha 1940'lar da bulunup ikinci Bakû olarak adlandırılan Volga-Ural rezervinin geliştirilmesinin büyük rolü olmuştur. Hemen aynı yıl toplam petrol üretiminin % 59'u buradan sağlanmıştır (9). Gerek varolanlara yeni rezervelerin katılması, gerek bu iş için gerekli kapital ve finansman kaynaklarının zamanında sağlanmış olması, petrol istihracını kısa zamanda hızla arttırmıştır. Bazı yıllar itibariyle Sovyetlerde ham petrol istihracı aşağıdaki gelişmeyi göstermiştir:

**Yıllar Ham Petrol Üretimi
 (Milyon Ton)**

1955	71
1960	148
1961	166
1962	186
1963	206
1964	224
1965	243

(8) Opcit. R. E. Ebel, sh. 28, Tbl. II

1966	265
1967	288
1968	309

Kaynak : — Statistical Yearbook, U. N. 1967, 1968

— R. Ebel, Communist Trade in Oil and Gas, sh. 40, Tbl. 17

Yukarda değindiğimiz, savaş-taki tahribatı giderme yıllarını kapsayan 4 ve 5. inci Kalkınma Plânları dönemlerini bir tarafa bırakırsak, 6. cı Kalkınma Plânı döneminde petrol üretimi artış ortalaması % 14, 1959-1965 yıllarını içine alan 7. cide % 12, 1966-1970'in ilk üç yılında da % 7.3 olmuştur. Bu duruma göre, son yılların üretimi ortalama dışında kalmakla beraber, üretim artış ortalamasında bir düşme eğilimi görülüyor. Son oran, aynı yıllara ait dünya ortalamasının biraz üstündedir. Bununla birlikte, üretimde mutlak artışlar ilerledikçe, aynı orandaki büyüme, çok da-

ha yüksek bir üretimi gerektirdiği için, bu oranın bile korunması güç olduğundan, oranlarda düşme eğilimini bir bakıma olağan karşılamak icabeder.

Mutlak üretimi, ortalama artış hızına göre devam ettirdiğimiz takdirde Sovyet petrol üretiminin 350 milyon tonun epey üstünde olması gerektiği görülür. Sovyetlerin bundan bir süre önce kabul ettikleri Kalkınma Plânında, petrolde yeni hedefleri bilmekle birlikte, 1955'lerden beri mevcut çalışmalara bakarak petrol üretiminde yeni gelişmeler sağlayacaklarını düşünmek mümkündür. Zira, rezerv bakımından çok önem verdikleri Sibirya ve diğer bazı bölgeler en verimli dönemlerine yeni girmektedirler.

Üretimin coğrafi dağılışında da, üretim bölgelerindeki gelişmeye paralel olarak eskiye oranla büyük değişimler meydana gelmektedir. Nitekim üretim alanları Çarlık döneminde Kafkaslarda toplandığı halde günümüzde geniş alanlara ya-

(9) İbid. sh. 36

Petrol istihracında Cumhuriyetler % si
(Sovyetler Birliği : 100)

	1913	1940	1958	1965
Rusya Federasyonu	12.6	22.5	77.8	82.5
Ukrayna C.	10.0	1.3	1.0	3.1
Özbek C.	0.9	0.3	1.1	0.8
Kazak C.	0.09	2.2	1.3	0.8
Azerbaycan C.	78.7	71.6	14.6	8.9
Türkmen C.	0.9	1.9	3.6	3.9

yılmıştır (10). Üretimdeki coğrafi dağılışı da aynı gelişmeyi gösteriyor. 1913'ten bu yana bu değişmeyi aşağıdaki tablodan izlemek mümkündür.

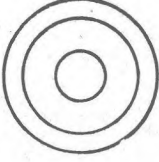
Kaynak : Lavrişev, Ek. Geog. sh. 217'deki tablodan hesaplanmıştır.

Görülüyor ki, Azerbaycan yani Bakû kuyuları 1913 de toplam üretiminin % 79 kadarını verirken, bu oran özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra düşmüş, 1965 de % 8.9'a inmiştir. Günümüzde ise bu oran, muhtemelen daha da düşüktür. Böylece Bakû, toplam üretim oranında artık eski önemini kaybetmiş, üretimin % 82.5 ini Rusya Federasyonu almıştır. Türkmenistan

ve Ukraynada da petrol üretiminde önemli gelişmeler olmaktadır.

Binaenaleyh özetlenerek denebilir ki, Sovyetler 1955'lerde toplam enerji içinde petrol ve tabiigaz üretimini yükseltmeyi hedef olarak seçmelerinden sonra, petrol üretiminde önemli başarılar elde etmişlerdir. Ancak, mutlak artışlar yanında, geçtiğimiz yıllarda artış hızında bir gerileme göze çarpmaktadır. Rezervelerin miktarı hakkında kesin kaynaklar bulunmadığından, gerek mutlak üretim, gerek artık hız oranının ne şekilde seyredeceği tereddütler doğurmakla birlikte, bazı rezervelerin en verimli üretim dönemlerine yeni girmeleri ve yeni rezervlerin meydana çıkarılmasında yoğun çalışmalara devam olunması, petrol üretiminde yeni mutlak artışlar, ortalama artış hızında da yükselme sağlanacağı düşüncesini doğurmaktadır.

(10) «Sovyetlerde Petrol Üretim Bölgeleri» adlı makalemiz İktisat Dergisi, Sayı, 81, Mart 1971

Tüketiciyi Koruyan Mevzuat

Reha BAVBEK
Sanayi ve Ticaret
Bakanlığı Müfettişi

Evvelce bu Dergide yayınlanan bir yazımızda (x) Batı Almanyadan örnekler vermek suretiyle tüketicinin teşkilâtlanması konusu üzerinde durmuş, buna memleketimiz ekonomik şartları yönünden duyulan ihtiyaca temas etmiştik.

Bu yazımızda da konunun başka bir yönünü yine Batı Almanyaya uygulamasını misal göstermek suretiyle ele almak istiyoruz. Tüketiciyi koruyan mevzuat adı altında hülâsa edebileceğimiz bu konu, gerçekten tüketicinin teşkilâtlanması kadar, hattâ ondan daha da önemli sayılabilir. Zira, tüketici organizasyonlarının bütün faaliyeti, tüketicinin hak ve menfaatlerini koruyan

mevzuatın mevcut olması halinde tesirli bir sonuca ulaşabilmektedir. Aksi halde, yâni mevzuat yönünden destekten mahrum bir organizasyonun çalışmalarının olumlu bir sonuca varması son derece müşkülât arz etmektedir.

Tüketiciyi koruyan mevzuat ne demektir?

Tüketiciyi koruyan mevzuat deyiminden, herhangi bir memleketteki tüketicilerin hak ve menfaatlerinin korunması için kabûl edilmiş kanunlarla aynı konudaki karar-nameler, tüzük ve yönetmeliklerin tümü anlaşılmaktadır. Buna göre aşağıda sırasıyla Batı Almanyadaki tüketici hak ve menfaatlerini

korumak üzere yürürlükte bulunan mevzuatı ana hatlarıyla özetlemek istiyoruz.

a. Etiket Koyma Mecburiyeti Kanunu;

Malûmdur ki, tüketici yönünden kaliteli ve uygun fiata bir mübayaa için malı ve kalitesini tanımak yeterli değildir. Bunun için aynı zamanda, satın alınacak malın piyasadan muhtelif satış mahallerindeki fiyatına kısa bir sürede göz atılmasının temini zaruridir. İşte bu zaruret Batı Almanya'da perakende ticarete etiket konulmasını kanunî bir mecburiyet haline getirmiş bulunmaktadır. Etiket koyma mecburiyeti başlangıçta harp yıllarının yarattığı ekonomik sıkıntı devrelerinde bir yardımcı olarak kabul edilmişse de bilâhare ekonomik hayatın gelişmesinden sonra da serbest rekabet piyasasında, fiatlarda artışa mani olacak ve fiyatlar arasında istikrar sağlayacak bir tedbir olarak kabûl edilmiştir.

b. Gıda Maddeleri Kanunu

Batı Almanya'da tüketiciyi ilgilendiren kanunların en önemlilerinden biri de Gıda Maddeleri Kanunudur. 1958 yılındanberi yürürlükte olan bu kanun Avrupanın en sıkı gıda maddeleri mevzuatı olarak kabûl edilmektedir. Gayesi, tüketiciyi sağlık yönünden hilelere karşı korumak olan bu kanun esas olarak

gıda maddelerinin müsaade edilen miktarlar haricinde yabancı maddelerle cins, miktar ve hangi mamûllerde kullanılacağını sarahaten tesbit etmiş ve kullanılan yabancı maddelerin ambalajlar üzerinde belirtilmesini mecburi kılmıştır.

c. Gıda Maddeleri Alameti Farika Mevzuatı

Yine tüketicinin menfaatlerini korumak gayesiyle gıda maddelerinin bir alameti farika altında satılmasını öngören Alameti Farika Mevzuatına 1968 yılında yapılan bir ilâve ile ambalajlı olarak satılan gıda maddeleri üzerine ambalajlanmanın yapıldığı tarihin ve azamî dayanma müddetinin, gerekiyorsa malın bozulmadan durabileceği ısı'nın yazılması hususları mecburi hale getirilmiştir.

d. Bitkileri Koruma Kanunu ve İlâçlamada Azamî Miktarlara Ait Nizamname

Asıl konusu, bitkilerin zararlı böcek ve hastalıklardan korunması için gereken ilâçlama şekil ve usulleri olan kanunla ilgili olarak yürürlüğe konulan bir nizamname ile de bu ilâçlanmanın insan ve hayvanlara zarar vermemesini sağlamak üzere kullanılacak azamî ilâç miktarları sınırlanmış bulunmaktadır.

e. İlâç Reklâmları Kanunu;

Tüketicinin sağlığının korunması ve ilâçların rekabet konusu yapılmaması gayesi ile bir kanunla ilâçlar hakkında reklâm yapılması yasaklanmıştır.

f. Teknik Çalışma Vasıtaları Kanunu;

1968 yılında kabûl edilen bu kanun sadece işçinin iş kazalarından korunmasını değil, aynı zamanda ev kadınlarının ve çocukların evlerde kullanılan elektrikli aletlerden doğacak kazalardan korunması gayesini de gütmektedir. Kanunda elektrikli alet, makine ve oyuncakların emniyeti ile ilgili teknik hususlar belirtilmekte ve emniyet yönünden eksikliği bulunan makine ve aletleri piyasaya sürenler imal veya ithal edenler makinelerdeki kesiklikten doğacak zararları tazminle mükellef bulunmakta ve ayrıca bazı cezalarla da karşı karşıya bırakılmaktadırlar.

g. Tüketicinin Kanuni Şikâyet Hakkı;

Batı Almanya'da her tüketici, genel hukuk nizamı içinde ilgili mercilere şikâyet hakkına sahiptir. Bu hak onu bilhassa hileli kalite ve fahiş fiat talplerine karşı korumaktadır. Şikâyet mercileri tüketim mallarının nevelerine göre değişiklik arz etmektedir.

h. Tüketici Organizasyonlarının Dava Açma Yetkisi;

Batı Almanya'da 1965 yılındanberi, eskiden sadece münferit teşebbüslere tanınmış olan, gayri kanuni rekabete karşı dava açma yetkisi tüketici organizasyonlarına da verilmiş bulunduğundan, 1965 den sonra bu organizasyonlar tüketiciyi temsilen gayri kanuni rekabete karşı dava açabilmektedirler.

i. Tüketim Mallarına Konulan İşaretler;

Tüketim mallarına, malın kalitesini göstermek hattâ bu hususta bir nevi garanti vermek üzere konulan resim veya muayyen bir kelimayı muhtevi işaretler malın ekonomik istimal kıymeti hakkında tüketiciye büyük bir yardımcı olmaktadır. Satılan mallarda bu işaretlerin kullanılması bazen kanunlardan doğan bir mecburiyet ise de (gıda maddeleri, yapı malzemelelerinde olduğu gibi) bazı ahvalde de muayyen bir branşta istihsalde bulunanlarca müştereken kabul edilmiş esaslara dayanmaktadır. Böylece, üzerinde safi yün, safi ipek v.s. gibi kelimeleri ve ayrıca bazı resimleri muhtevi etiketleri taşıyan mamûller tüketici yönünden, bu mamûllerin kalitesi hakkında bir garanti teşkil etmektedir.

Görüldüğü gibi, yukarıda ana

hatları ile özetlediğimiz, tüketiciyi koruyucu mahiyetteki mevzuat esasları bakımından memleketimiz için hiç de yabancı değildir. Mevzuat bakımından bir karşılaştırma yapıldığında bir ikisi hariç hemen hemen bütün mevzuatın benzer veya yakın hükümlerle memleketimizde de yürürlükte olduğu sonucuna varılacaktır. Ancak, bu sonuca bakarak uygulama yönünden Batı Almanya ile memleketimizin durumunun aynı olduğunu iddia etmek de gerçekleri inkâr olacaktır. Zira herkesce de bilindiği gibi bir taraftan iç piyasayı nizama sokmak diğer taraftan tüketiciyi korumak gayesiyle çok kere batı ülkelerin-

den tercüme edilmek suretiyle aynen alınan bu kanun ve nizamların uygulamaya intikali çeşitli nedenlerle tam olamamaktadır. Bununla beraber, noksanlığın esasının uygulama yönünden olduğu anlaşılınca tedavi çarelerinin bulunmaması şüphesiz imkânsızdır.

Bu arada, memleketimizde mevcut mevzuatta, uygulamayı sağlayacak cezai hükümlerin yetersiz olduğu gerçeğini de gözönünde tutmak gerekmektedir. Böylece, memleketimizde tüketicinin teşkilatlanması konusundaki çalışmalar yanında tüketiciyi koruyan mevzuatın tümünün yeniden ve bilhassa cezai müeyyideler yönünden gözden geçirilmesinin ve bundan çok daha önemli olarak bu mevzuatın uygulanmasını sağlayacak kadronun teşkilinin zaruri olduğuna inanıyoruz.

(x) Bahis konusu yazı İktisat Dergisinin Haziran 1971 ayına ait 84 ncü sayısında yayınlanmıştır.

— Yavaş okuma, zaman, para ve daha iyi bir iş elde edebilme fırsatlarının kaybına sebep olabilir. —

Okuyuşunuzu Neden Hızlandır mıyorsunuz ?

Leonard A. Sterens
Collier'den

Derleyen: Ersin BALKAN

Okumak birçok insan için dinlenme, ya da eğlenme aracı olmaktan çıkmıştır günümüzde. İnsanların işlerini başarı ile yürütebilmeleri için mektup, haber, bülten gibi yazılarla, daha birçok yayınları okumaları gerekiyor. Yani günümüz insanı hergün, okunması gerekli bir kelimeler okyanusu ile karşı karşıya. Bütün bunlara rağmen pek çoğumuz tam anlamı ile okuma yeteneğine sahip değildir.

Bir süre önce Temple Üniversitesi Okuma Kliniği doktoru Emmett A. Betts'e, yeni işe girmiş olan bir mühendis başvurdu. Mühendis yeni işinin daha ilk gününde masasının üstünde, okunması ge-

rekli bir tomar yazı ile karşılaşmıştı. Okunacak yazılar gününün büyük bir kısmını alıyordu ve ertesi günler de en azından aynı miktarda yazı okuması gerekiyordu.

Yapılan test sonucu, mühendisin dakikada ancak 160 kelime okuyabildiği anlaşıldı. Bunun nedeni de mesleği icabı, yıllarca teknik yazıların anlamlarını kavrayabilmek için yavaş okumak zorunda kalışı ve bunun onda alışkanlık haline gelmesi idi. Dr. Betts, müracaatçının probleminin hergün rastlanan bir şey olduğunu söyledi ve kendisine, her çeşit yazıyı, özellikle insanın zihnini fazla yormayan, fazla düşündürmeyen yazıları okumasını

tavsiye etti. Böylelikle zihin, yazının anlamı için fazla uğraşmıyacağından, okuma hızı artacaktı.

Dr. Betts, daha sonra gitgide yazıların zorluk derecelerini artırdı. Neticede mühendis, kendi mesleği ile ilgili yazıları bile dakikada 900 kelime hızla okumağa başladı ve böylelikle problemi halledilmiş oldu.

Akşamları, çantaları okunacak yazılarla dolu olarak evlerine dönen iş adamları görürüz. Bunlar iş yerlerinde okumaları gereken yazıları, akşamları ve hafta sonları bitirmeğe çalıştıklarından aile hayatlarının düzeni bozulur en sonunda.

Okuma hataları okul yıllarında başlar. Dr. Betts'e göre, her beş kişiden ikisi, okulda, anlamadıkları konuları okumağa zorlanmakta, bu da engelleyici bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Herkes zamanla hızlı ve anlayarak okumasını öğrenebilir. Bir çok müteahhase göre, bir göz hastalığınız olmadığı müddetçe okuma kabiliyetinizi kendi kendinize geliştirebilirsiniz.

Okumayı hızlandırma çalışmalarında dikkat edilmesi gerekli bazı yararlı noktalar şunlardır:

Eğer okurken dudaklarınızı oynatıyorsanız, okuyuşunuzun yavaş-

lamaması için, bu alışkanlığınız geçene kadar bir parmağınızı dudaklarınızın üzerinde tutun.

Yazıyı parmakla izlememek için okuduğunuz yazıyı iki elle kavrayın.

Okurken satır boyunca başınızın hareket etmemesi için, başınızı ellerinizle tutun.

Ayrıca, okurken mümkün olduğu kadar, zihninizi karıştıracak şeylerden uzak olun. Kendinizi hayale kaptırmayın, düşüncenizi okuduğunuz yazıda toplamağa çalışın.

Takıldığınız bazı kelimeler olursa, o anda anlamlarını yazıdan çıkarmağa çalışın. Daha sonra sözlüğe bakabilirsiniz.

Yazıyı, gözünüzle iyi izleyin ve cümlelerin anlamlarını bir bütün olarak kavramağa çalışın.

Bir çalar saatle yarışın. Yazıdaki kelime sayısına göre kendinize bir okuma zamanı ayarlayıp saati ona göre kurun ve zil çalmadan yazıyı bitirmeğe çalışın, zamanı da gittikçe azaltın.

Bir parçayı hızla okuduktan sonra zihninizde, yazıda anlatılmak istenen önemli noktaları özetlemeğe çalışın. Yazıyı tekrar okuyarak hatırlayamadıklarınızı gözden geçirin.

Aynı kelimeyi tekrar okuma-

yn. Birkere okuduktan sonra kelimenin kaybolduğunu kabul edin. Sonunda, önemli bir şey kaybetmediğinizi anlayacaksınız.

Cümlelerde sadece yüklem ve isimlere kısa bakışlarla okumayı deneyin. Bu, kilit noktası kelimelerin altlarını çizmek de yararlı olabilir. Fakat bu tekniği benimseydiğiniz an kelimelerin altlarını çiz-

meği bırakın.

Bir gazete sütununun ortasından aşağıya düz bir çizgi çizin. Gözünüzü çizgide tutarak her iki yandaki kelimelerin anlamlarını kavramağa çalışın.

Başarının sırrı sürekli çalışmadır. Elde edeceğiniz sarfettiğiniz çabayı fazlasıyla karşılayacaktır.

Gemi inşa Sanayiinin 1970 Yılı Genel İktisadi Politika açısından incelenmesi

Salim SAYAR

1970 yılında iktisadî gelişme hedefleri ile birlikte genel ekonomik dengenin, gerçekleştirilmesi ve genel fiyat istikrarının korunması ekonomik faaliyet çalışmalarında birinci derecede öncelik kazanan amaçlardandır. 1969 yılında efektif talebin idaresinde karşılaşılan ciddi güçlükler ve tasarruf açığının kapatılması için, açık finansmana müracaat edilmesi, enflasyonist baskıları artırmıştır. Bu bakımdan kontrol altına alınması gereken iktisadi faaliyetler, istikrarlı ve rasyonel çerçeve içerisinde devamının sağlanması zaruridir. Bunun neticesi gelir dağılımındaki olumsuz gelişmelerin nedenlerini araştırarak

bir sonuca bağlanması, iktisadi hedeflerimizin başında gelmelidir.

Bu nedenlerle 1970 yılında harcama hedefleri, açık finansmanın asgari seviyesinde kalmasını sağlayacak biçimde ve gerçekçi tahminler açısından programlanmış, kamu yatırımlarının artış hızı geçmiş yıllara oranla düşürülmüş ve tasarruf açığı vergi yolu ile sağlanacak ek tasarruflarla karşılanması ön görülmüştür.

Kamu yatırımlarının artış hızında geçmiş yıllara göre ön görülen nisbi düşüklük üretim kapasitelerinde ve istihdam imkânlarında, beklenen artışları, olumsuz yönde etkilememesi için, şu hususlar ü-

zerinde durulması lâzımdır.

a) Özel sektör yatırımlarında kaydedilen hızlı gelişmenin 1970 yılında da sağlanması için modern pazarlama faaliyetlerinin teşkilatlanması, bu günün ekonomik gerçekler arasında bulunduğu bilinmesi,

b) Özel sektör yatırımlarında, ayrıca kamu sektörü yatırımlarını da içine alan, faaliyet kolları itibarıyla dağılımın doğrudan doğruya üretim kapasitesinin geliştirilmesine yönelik projeler lehine değiştirilmesi ki gemi inşa sanayii son yıllardaki önemli gelişmesini, bu düşüncenin nedeniyle yapmıştır.

15 000 DWT na kadar olan gemilerin yurt içinde inşa edilebilmesi mümkün olmuş yapılan yatırımların neticelenmesi sonunda 200.000 DWT na kadar tanker inşaatı veya onarımı memleketimiz tersanelerinde mümkün hale gelecektir. Mevcut Deniz Ticaret Filomuzun taşıma kapasitesinin artırılması en önemli gemilerin sur'atle yenilendirme işine girilmesi ekonomimizin dinamizmini sağlayacak ve tediye müvazenemize müsbet katkılarda, bulunulacaktır.

Kabotaş nakliyatı için lüzumlu yük gemileri ve tankerleri, iç ve dış yolcu nakliyeti için lüzumlu diğer gemilerle, yukarda izah ettiğimiz, gibi teknik ve ekonomik ömrü-

nü dolduran gemilerin yerine, ikame edilecek gemiler, devamlı bir potansiyel talebin varlığını ortaya çıkarmaktadır.

Denizcilik Bankası tersanelerinde bu nedenle yıllık çelik işleme kapasiteleri 1969 da bir evvelki seneye nazaran 1.45 oranında artmıştır. 1969 yılında kapasite 11 350 tona çıkmıştır. Haliç Tersanesinin tamir, techiz ve imal tersanesi olarak faaliyetine devam etmesi halinde, ufak çapta tekne inşaatı tonajında artma olacaktır.

Özel sektör tersanelerinin çelik işleme kapasiteleri hemen hepsinde 800 tonun altında bulunmaktadır. Bu tersaneler teknik imkânsızlıklar içinde olup, dünya gemi tezgâhlarına nazaran çok iptidai durumda bulunmaları, ufak tonajda gemi inşaatına yönelmiş bulunmaktadır.

Yurt içinde imal edilen gemilerimizin fiatları ile dünya piyasası fiatlarını karşılaştırdığımızda ufak gemiler için lehimize bir fark olduğu, büyük tonajda gemilerde ise fiatların aynı seviyede tutulduğu görülmektedir.

Yurt içi imalâtta kamu sektörü ile özel sektör maliyetleri karşılaştırıldığında ufak gemiler için özel sektör maliyetlerinin daha düşük olduğu görülmektedir.

Ufak tekneler için kamu sektöründe gemi bedelleri takriben 3.250.- TL./DWT iken bu değer özel sektörde 2.750.- TL. / MWT dur. Bu miktarlarda ufak miktarlarda değişiklikler arzedebilir

Malzemeler yurt içinde imal edilebildiği halde pahalı olduğundan, gemi maliyetlerine olumsuz yönde etki edeceği nedeniyle bazı malzemeler yurt dışından alınmaktadır. Maliyetler üzerine işçilikte tesir etmektedir. Şöyle ki yurdu-muzda işçi ücretleri, diğer sanayileşmiş memleketlere nazaran düşük olmasına rağmen işçi prodüktivitesinin az olması, kalifiye ele-man ihtiyacının tam olarak tanzim edilmemiş olması, iş organizasyonunun iyi olmaması gemi inşaat sanayiinde, maliyetlere olumsuz yönde tesir etmektedir.

Kamu sektöründe, iş organizasyonu, mevcut kapasite çalışması, teknolojik imkânlar, üretim kalitesinde bu sahada özel sektöre kıyasla bir gelişme göstermektedir.

Yurdu-muzda aşağıdaki nedenlerle Gemi İnşaat sanayiinde, ilerdeki yıllarda artış beklenmektedir.

a) Makina imalât sanayii sektöründe gemi dizel motorları imalâtı için yeni yatırım yapılmaktadır.

b) Bu sanayii ile ilgili, yan sanayiinin gelişmesiyle diğer yar-

dımcı makinaların da yurt içinden temini sağlanacaktır. Bu ekonomik faaliyetlerle ilgili çalışmalar teşkilatsız olsada, ilerdeki senelere ümitli bakmaktayız.

c) Mevcut kamu özel sektöre ait tersanelerin tevsiine gidilmiş, 1965 te başlayan camialtı Tersanesi tavsii 1970 de yapılacak yatırımlarla tamamlanacak, özel sektöre ait Beykoz tersanesinin onarılması 1971 yılında tamamlanarak, her çeşit yolcu ve özel tipte gemi inşaatını bu tersaneler mümkün kılacaktır.

Ayrıca bu sanayide ki gelişmeleri ve tedbirleri şöyle sıralayabiliriz :

1. — Denizcilik Bankası Genel Müdürlüğü bünyesinde bulunan Pendik Tersanesi, tamamlanınca Sanayi Bakanlığı bünyesinde bir İktisadi Devlet Teşekkülü haline getirilecektir.

2. — Tersanelerde gemi inşa hızını düşüren gemi motor ve aksesuarının zamanında ithal edilmemesi durumunu önleyici tedbirler alınacak ve bu hususta kotalara yeterli miktarlarda döviz sağlanması cihetine gidileceği yetkililerce söylenmektedir.

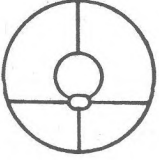
3. — Gemi inşaatında kullanılmak üzere ithal yolu ile sağlanması lüzumlu olan gemi motor ana ve yardımcı makinalar ile diğer techi-

zat damga resmi ve benzeri vergilerden muaftır.

4. — Tersanelerin üretim me-
totları ve iş organizasyonu, yeni
şartlara göre düzenlenmeye çalışıl-
ması hızlanmaktadır.

5. — Gemi İnşaatı ve Gemi İn-

şa tesisleri için uygun şartlarda
krediler sağlanmış ve bu kredilere
teminat olarak inşa halindeki gemi-
ler gösterilmiştir. Bu durum gemi
inşa sanayiinin gelişmesinde ras-
yonel tedbirler arasında incelene-
bilir.

Tüketicinin Satın Almasını Etkileyen Psikolojik Nedenler

Nihat GÜVENAL

I. BEŞERİ İSTEKLERİN TASNİFİ

Beşeri istekleri doğal ve bilâhare kazanılmış olarak 2 grupta ele almak mümkündür.

Bir insanın doğal arzusu heyecan duymak, sonradan kazanılmış isteği ise futbol maçlarına gitmek olabilir.

E. K. Strong, Jr. «The Psychology of Selling and Advertising» isimli eserinde insanların doğal isteklerini şöyle sıralamaktadır :

- Beslenmek,
- Avlanmak,
- Elde etmek,
- Toplamak,

- Mülkiyet hakkına sahip olmak,
- Acı ve ızdıraptan kaçmak,
- Tiksindiren ve öğrendiren şeylerden kaçınmak,
- Birşeyler yapıyor olmak,
- Heyecan duymak,
- Daima; görmek, işitmek, koklamak, tatmak ve hissetmek,
- Belirli bir zihnî faaliyette bulunmak,
- Engelleri yenmek,
- Başkalarıyla beraber olmak,
- Başkalarına bakmak,

- Başkalarının dikkatini çekmek,
- Beğendiğini veya beğenmediğini belirtmek,
- Başkalarına hâkim olmak,
- İtaat etmek ve bir lideri takip etmek,
- Zıt cinsiyetten birisini sevmek,
- Çocukları sevmek.

Sonradan kazanılan arzular ise her insanın tecrübe ve yaşantısına göre değişmektedir. Bu istekler doğal arzular kadar kuvvetli olmakla beraber; satıcı ve reklâmcılarca büyük bir titizlikle üzerinde durulmasını gerektirecek niteliktedir.

H. K. Nixon, «Principles of Selling» isimli eserinde sonradan edinilen arzuların ilgili olduğu konuları şöyle tanımlamaktadır :

- Tasarruf
- Verimlilik
- Temizlik
- Güzellik
- Sağlık
- Para
- Kâr
- Fayda
- Moda

Bir satıcının, sattığı mal veya hizmet ile tüketicide mevcut istek veya istekler arasında bağlantı kurması gerektiği artık ilgililerce bilinen bir gerçektir.

Bir malın, tüketicinin ihtiyaç maddeleri arasında yer alabilmesini sağlamak için, o malın niteliklerinden reklâmlarda kullanılacak olanlarını tüketicinin malla ilgili arzularını tebarüz ettirecek bir şekilde seçmek ve sunmak suretiyle tüketiciiyi, bir satın alma arzusu veya bir güdünün etkisiyle sözkonusu mala sahip olmaya sevk etmek zorunludur.

II. GENEL PSİKOLOJİK ETKENLER

İhtiyaçlarımızı istediğimiz şekilde tatmin etmemiz imkânsızdır. Bu, ilk önce ihtiyaçlarımızın tayininde imkânsızdır. Bu, ilk önce ihtiyaçlarımızın tayininde serbest olmamamızdan başlar. Taleplerin teşekkülüne etki eden genel faktörler; iktisadi kaynaklar, iklim, meslek ve devlet politikasıdır. Talepler teşekkül ettikten sonra bir tüketici bu ihtiyaçlarını nazarî olarak piyasadaki mal ve hizmetlerden istediklerini seçmek suretiyle tatmin edebilir. Fakat genellikle, bu hürriyetin mevcut olmadığı ve memlekette hüküm süren politik rejimin bir takım kısıtlayıcı kaideler koyduğu görülmektedir. Kapitalist bir ekonomide vatandaşın seçmek hürriyeti hudutsuzdur denilebilir. Fakat gerçekte kapitalist ekonomide de tüketicinin seçme hürriyeti mutlak olmayıp, aşağıdaki faktörler tarafından kısıtlanmaktadır :

1. Ferdi gelirler,
2. İmalâtçı ve üretici,
3. Örf, adet ve gelenekler,
4. Reklâm ve diğer satış vasıtaları,
5. Moda,
6. Gösteriş,
7. Taklit ve üstünlük,
8. Kişisel endişeler.

Biz burada, yalnız tüketicinin satın almasındaki psikolojik etkenleri ele alacağız.

A. Gösteriş için Tüketim (Conspicuous consumption)

Tüketicilerin alacakları malların seçimine etki yapan faktörlerden biri de gösteriş ve teşhir için malik olmak veya tüketmektir. 40 yıl kadar önce Thorstein Veblen «The Theory of the Leisure Class» isimli eserinde bu tür davranışları «inconspicuous consumption» yani gösteriş için tüketim terimiyle tanımlanmıştır.

Bunu, organik veya kültürel bir ihtiyacı tatmin etmekten ziyade, mâli kudretini etrafa göstermek için lüzumundan fazla mal ve hizmet satın almak şeklinde de ifade etmek mümkündür. Bu davranışın belirli vasfı ise, faydalanmaktan ziyade ziyankârlıktır.

J. A. Hobson, Work and Wealth isimli eserinde esas itibariyle aynı kanıyı belirtmektedir.

A. Holsan'a göre, hayat stan-

dardını etkileyen üç faktör olup bunlar sırasıyla; organik faktör, endüstriyel faktör ve konvansiyonel faktördür.

Gıda maddeleri, giyecek ve barınakla ilgili tüketici alımları organik faktörün etkisiyle yapılır. Endüstriyel faktör, belirli malların meslekî faaliyetlere göre seçiminde etkili olur.

Conventionel faktör yani örf, adet, teamül ve göreneklerin etkisiyle yapılan satın almalarda, gösteriş için tüketim çok belirli bir hal alır ve bu suretle ziyankârlığa yol açılır.

B. Taklit ve Üstünlük için Tüketim (Imitative and Emulative consumption)

Mensup olduğu veya olmak istediği gruptaki diğer insanlarla aynı seviyede olmak ve hatta onlara bazı yönlerden üstün olmak çabası «emulation» esas itibariyle doğal bir davranıştır. Ancak, tüketim alanında bu şekilde belirli kimselerle aynı seviyede olmak veya onlardan üstün görünmek amacıyla para sarfı çok sakıncalıdır. Özellikle, orta gelir grubundaki bir tüketicinin çok kısıtlı olan satın alma gücünü kendisine en uygun maddeleri tedarik için kullanması gerekir. Ayrıca, genellikle her tüketicinin, mensup olduğu sosyal gruptaki diğer fertlerden farklı ihtiyaçları vardır.

C. Tüketim Yarışması (Competiti- ve Consumption)

Diğer tüketicilere üstün olmak ve onlara gösteriş yapmak için yapılan tüketim bazen çok aşırı bir hal alır ki buna Tüketim Yarışması diyoruz. Bu durumda, satın alınan malların faydalı olup olmadığının önemi yoktur. Tüketici malî gücünü göstermek için satın almaktadır. Herhangi bir tüketici, böyle bir ortamda ekonomik faktörlere göre satın alırsa, onun sosyal durumu sarsılabilir. Bunuda tabii görmek gerekir, çünkü normal şartlarda da, bazı gruplarda fiat konusuna önem veren ve pazarlık eden kim-seler tasvip edilmemektedir.

D. Örf, Adet ve Gelenekler

Mevcut adet ve geleneklerin tüketici üzerinde etki yapmasının nedenleri şunlardır :

1. İnsanların muhafazakârlığı: Mevcut nizamın değişmesine, kullanılan usullerin yerini yenilerinin almasını insanlar genellikle istemezler.
2. Müesseselerin mevcudiyeti: Din müessesesi ve aile müessesesi gibi müesseseler çok az değişmektedir.
3. Sosyal sınıfların mevcudiyeti: Edindikleri avantajlı durumu kimse kaybetmek

istemez. Onun için, birçok insanlar mevcut nizamı muhafaza etmek isterler.

4. Tecrit edilmiş grupların mevcudiyeti: Irk ve din gibi sebeplerle tecrit edilmiş grupların ısrarla muhafaza ettikleri birçok tüketim alışkanlıkları vardır.
5. Cehalet: Yeniliklere engel olan en önemli unsur olarak görülür.
6. Örf ve âdetlerin sebep olduğu tüketim alışkanlıkları.

Gelenekler, en mühim ihtiyaçlarımızdan yiyecek, giyecek ve meskenin üzerinde de etki yaparlar. Geleneklerin diğer birçok hususlarda da tesirleri vardır. Meselâ evlenme merasimi, evlilik şekli, evlenmeden sonraki aile hayatının tanzimi, doğum günü partileri ve defin işleri, geleneklerin etkisindedir. Geleneklere uymayanların sosyal durumları sarsılabilir. Genel olarak bir cemiyet ne kadar muta-assıp olursa, geleneklerin etkenliği de o kadar fazla olur.

E. Grup Fikirleri

Bir tüketicinin satın almasında mensup olduğu sosyal grubun etkisi muhtelif şekillerde olmaktadır.

Tüketici, bazı eşyaları belirli bir sosyal sınıfa mensup olduğunu belirtmek için satın almaktadır. Bu şekilde prestij için mesken, giye-

cek ve hattâ yiyecek tedarik edildiği görülmektedir.

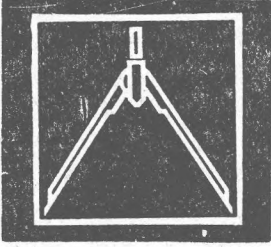
J. A. Hobson «İş ve Servet» adlı kitabında, tüketici talebinin mühim bir kısmının mesleğe bağlı olduğunu söylemektedir.

F. Moda

İnsanların gösteriş, taklit ve üstünlük için tüketimde bulunma zaatları piyasaya arzolunan malların stillerinde süratli değişimleri

gerekmektedir. Piyasaya ne kadar değişik stilde mal arzedilirse, bu gayelerle hareket edenler için malî üstünlüklerini ispat hususunda o kadar fazla fırsat çıkmış olur.

Amerikalı reklâm mütehassıslarından W. K. Smith'e göre, bugün tüketiciye bir malı niçin alması gerektiğini izah etmeye hiç lüzum yoktur; **ona sadece sözkonusu olan malın moda olduğunu söylemek yeterlidir.**

Bir Araştırma Hakkında

Emin AKAY

Toplumların kalkınmasında, o toplum hakkında yapılan araştırmaların, kalkınmanın temel taşları olduğu açıktır. Toplumun yapısal değişmelerinde eğitimin ana unsur olduğu da daha açık bir gerçektir. Bu yüzden gelişmiş ve gelişen ülkelerde eğitim hakkında çeşitli araştırmalar ve deneyler yapılmaktadır.

İsminden başka ulusal bir dayanacağı olmayan eğitimimiz de her yönden olduğu gibi bu yönden de oldukça geri bir düzeydedir.

Biz bu yazımızda bu eksikliği bir parça olsun dolduran bir araştırmadan bahsedeceğiz.

Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından İngilizce olarak Ekim 1969 da «the Cost Structure of Turkish Higher Education» (Türk Yüksek Öğreniminin Maliyetinin Yapısı) isimli bir araştırma yayınlanmıştır. Bu araştırmayı yapan KJELL EIDE isimli OECD uzmanıdır ve bu şahsa Türk uzmanlar da yardım etmiştir.

Bu araştırmada başlıca beş konu yer almaktadır. Bunlar, Öğretim kalitesi, Kurumsal maliyet (Institutional Cost), terk, tekrarlama veya sınıfta kalma, Her Mezunun Maliyeti ve Toplam Öğrenim Maliyeti...

Biz her bölümden ayrı ayrı bah-

setmeyeceğiz. Bunun yerine araştırmanın ortaya koyduğu bazı ilginç sonuçlardan bahsedeceğiz.

Bu araştırmaya göre Türk yüksek öğreniminde öğrencilerden bazı hallerde haftada 40 saate varan bir çalışma programına uymaları istenmektedir. Tıp, mühendislik ve tarımsal öğrenim bölümlerinde çalışma programları genellikle haftada 30 saatten fazladır.

Bu miktar Batı Avrupa ülkelerine nazaran oldukça yüksektir. Araştırmacı, bunun sebebini Türk öğretiminin, öğrenci açısından daha pasif bir durum arz etmesine bağlıyor. Tabiatıyla bu kadar saatlik çalışma sorumluluğunun ne kadarının yerine getirildiği belirsiz.

Öğrenci / öğretmen oranı fakülte ve kurumlar arasında büyük değişiklikler göstermektedir. Genellikle bu oran batı ülkelerine nazaran çok yüksektir. Bu oran mühendislik fakültelerinde ortalama 15-35, ziraat fakültelerinde 20-30, tıp fakültelerinde 10-15, tabii ilimlerde 30-50 olmaktadır. Bu oran hukuk ve diğer fakültelerde 150 ye kadar çıkmaktadır.

Araştırmacı, öğrenim kalitesi ni, öğretim görevlisinin saat olarak öğretme yükü ile sınıflardaki öğrenci sayısını çarparak buluyor. Bulduğu oranlara göre de kalitenin

bir çok batı ülkelerine nazaran düşük olduğu sonucuna varıyor.

Yine bu araştırmaya göre her öğretmen için araştırma masrafları fakülteden fakülteye değişmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesinde her öğretim görevlisine yılda ortalama 10000 TL lık bir araştırma masrafı düşmektedir. Bu miktar tıp fakültelerinde 50000 TL (Ege Üniversitesinde) ile 5000 TL (İstanbul Üniversitesinde) arasında değişmektedir. Sosyal İlimler San'at ve hukuk dallarında bu miktar ortalama 5000 TL sı olmakla beraber Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 10000 TL ile bir istisna teşkil etmektedir.

Öğrenci başına yılda harcanan öğrenim masrafları ortalama 1000-5000 TL sı arasındadır. Hacettepe Üniversitesinde bu masraf, 1500 TL na ulaşmaktadır. Bir tıp öğrencisine yapılan yıllık öğrenim masrafı ortalama 10000 TL sı iken bir hukuk öğrencisinin masrafı ortalama 250-400 TL na kadar düşmektedir.

Genellikle bir öğrenciye yapılan yıllık öğrenim masrafı eski üniversitelerde düşük, yeni üniversitelerde yüksektir.

Mezuniyet oranları da fakülteden fakülteye, üniversiteden üniversiteye değişmektedir. İstanbul

Teknik Üniversitesinde bu oran 0,85, diğer bir çok fakülte ve yüksek okullarda 0,50 civarındadır. Ziraat fakültelerinde 0,6 olan bu oran tıp fakültelerinde 0,92 (Ankara Üniversitesi) ile 0,46 (İstanbul Üniversitesi) arasında değişmektedir.

Bir öğrencinin toplam mezuniyet maliyeti de daldan dala fakülteden fakülteye değişmektedir.

Bir doktorun maliyeti Ankara Üniversitesinde 185.000 TL. sıdır. Bu maliyet İstanbul Üniversitesinde 70.000. TL na düşmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesinden mezun bir mühendis topluma ortalama 65.000. TL na mal olmaktadır. Bir Ziraat mühendisinin maliyeti ise 50.000 TL sıdır.

Sosyal ilimler ve hukuk mezunlarının ortalama maliyetleri hakkında bir bilgi yoktur.

SONUÇ :

Bazı ilginç bulgularını verdiğimiz söz konusu araştırmadan şu sonuçlara varabiliriz.

— Yüksek öğrenimimiz genellikle normal standartların altında

dır. Bunun içindirki kaliteli mezun vermek oldukça zordur.

— Yüksek öğrenim kurumları arasında geniş bir farklılık mevcuttur.

Muhtelif dallardaki bulgular birbirinden çok farklı olduğu gibi iki ayrı üniversitenin aynı dalına özgü bulgularda birbirinden çok farklıdır. Hepsi Devlete ait olan bu kurumlar arasındaki bu farklılığın nedenleri ve topluma olan maliyetleri incelemeğe değer bir konudur.

— Eski kurumlar yenilere nazaran daha düşük bir maliyetle çalışmaktadırlar.

— Sosyal öğrenim mutlak olarak çok daha ucuza malolmaktadır.

Toplumun ihtiyacı açısından bu dallar mezunlarının ihtiyaçtan fazla olduğu bir gerçektir. Bu bakımdan bunun alternatif maliyeti çok yüksek olabilir.

Yeterli kaynaklardan yoksun olması nedeniyle kesin sonuçlar vermeyen ve dar bir alanı kapsayan bu araştırma her şeye rağmen yararlı olmuştur. Her eğitimcinin ve ilgilinin okumasını tavsiye ederiz.

Vasıflı Emek İhtiyacımız

Zerrin GÜÇ

Eğitim önemli bir yatırımdır. Verimlilik devresine geçebilmek için uzun yıllar beklemek gerekir. Orta öğrenimini bitirmiş bir genç, hiç sene kaybtmemişse, (11) sene eğitim görmüş olması gerekir. Yüksek öğrenim yapmış bir meslek sahibi, en az, (15-17) yılı okul ve üniversitelerde mesleki eğitimle geçirir. Ekonomik hayatta, üretici iş gücü durumunda olması mümkün bir gencin, tüketici olarak uzun yıllarını harcaması, toplumun ve ailelerin gelir seviyesine olumsuz etki eder. Aynı zamanda, o kişinin ruhsal bünyesinde de, malî güçlükler, kişiliğini bulamamanın ver-

diği zorlamalarla bazı problemler yaratır.

Toplumumuzda, bir çok olaylar gibi, eğitim ve öğretim de bazı kalıplaşmış sistem hastalığından kendini kurtaramıyor.

Meslek seçmek ise, bir lüks, bir fantazi gibi günün modasına göre, anne babanın arzusuna veya çocuğun kulağını doldurmuş bir kişinin fetvalarına uyularak yapılır. Bunun yanı sıra, çocuğun Üniversiteye giriş imtihanlarında başarı gösterme şansı yer alır. Bu bir yarıştıdır. Belirlenmiş makbul add edilen fakültelere girmek isteyenlerin önemli bir kısmı, imtihanda kaza-

namadıkları için bedbindirler ve sonradan girdikleri branşları hor görmekte, sevmemektedirler. Hayata atıldıkları zaman, peşin bir bedbinlikleri vardır.

İş hayatına başlamış olanlar ise, her mesleğin kendine göre problemlerinden şikâyetçidirler. Hayal edilen hayatlar, hiç bir zaman gerçeklerle bağdaşamaz. Hele bizim ülkede olduğu gibi, meslek seçimleri ve o mesleğin eğitimi te-sadüflere bırakılmış olursa.

Bir çok yılların, bir çok yatırımların verimli bir sonuca ulaşabilmesi için, kişilerin mesleklerini severek ve benimsiyerek yapmaları gerekir.

Fayda, ihtiyaca cevap veren hizmet veya malın, bu fonksiyonu en iyi şekilde cevap vermesi ile mümkündür. Her malın ardında onu yapan makineye hükmeden bir insan iradesi ve insan işgücü vardır. Hizmet veriminde ise, vasıflı yani eğitilmiş emek çok daha önemlidir.

Az gelişmiş ülkelere, lüks ve gösteriş hastalığı yanında, yüksek tahsil hastalığı da, az gelişmişliğin belirli bir özelliğidir.

İnsanların, fert olarak, değer kazanamadığı toplumlarda, kişi varlığını savunmak için, ya parasının arkasında, veya meslek itibarının

gölgesinde yer alması gerektiği i-nancı hâkimdir.

Aslında, yüksek meslek sahibi ,yöneticidir, yönelticidir. İş yapan işçidir. Her üretim sahasında, iş yapan eleman eğitilmiş olmazsa, belirli bir süre iş için gerekli tat-biki ve nazarî bilgileri edinmiş olmazsa, o üretimin sonucu istenilen verimliliğe ulaşamaz.

Biz geri kalmış bir ülkeyiz. Her gelen yıl, ileri milletlere ulaşmak çabamız içinde çırpınırken, ulaşma-ğa çalıştığımız memleketler yerlerinde saymıyorlar. Bizden daha büyük teknik ve ekonomik imkânlar içinde geliştirenler. Hepsinden önemlisi, insanı insan olarak değerlendirebiliyor ve onlardan alabileceği azamî randımanı sağlıyorlar.

İşçiye çok ücret veriyor diye, az gelişmiş ülkelerin işgücü, gelişmiş ülkelere akıyor. Böylece gelişmesi için gerekli vasıflı iş gücü, gelişmesini arttırırken, dışarıdan aldığı vasıfsız iş gücünden de, vasıfsız işlerde verim sağlıyor. Aslında hiç de fazla para vermiş değildir. Aynı işçi kendi memleketinde, orada yaptığı işin yarısını bile yapmıyordur. Çalışma temposu, kontrol noksanlığı, az gelirin yarattığı kötü beslenme sistemi, çalışma alışkanlığı buna müsaittir.

Bizde iyi doktorlar vardır, iyi ameliyatlar ve tedaviler yapılır,

amma sonuç iyi olabilmesi için, hizmet eden personelin iyi olması gerekir. Bir Sosyal Sigortalar Dis-panserine veya hastahanesine gi-din: Daha müracaattaki memurdan başlayın da, hademesinden gece hemşiresine kadar nasıl işçinin, yine bir işçi olan hastaya yaptığı hakareti ve ihaneti görün. Bunu şî-kâyet etse zavallı işçi orada yata-maz bir daha! Bu sözüme büyük bir itirazla 'Hayır, en temiz hastahane, en iyi gıda veren hastahane bizim-kidir' derler. aslında, hastaya (5) saat kuvet bekleten, bir iğne yap-mak, bir kan saymak için işi birbi-rine atan bir hastahane taşların temizliği temizlik için kıstas ola-maz. Bunda idarecinin ne suçu var? Personelin ne suçu var? Yok,

suç yok. Bu personel ne bir kurs görmüş, ne bir mektepten yetiş-miştir. Mektepten yetişen var, ama onlar bu basit işleri küçümser-ler; bir ileri memleket baş hemşi-resi bile hastaya kuvet götürür, bu çevresindeki personele en ağır ih-tardır. Bizde böyle bir şey olamaz, çünkü personel ancak o pis işi ya-par. Batıda pis iş yoktur, bizde pis iş-tir.

Çok modern âletlerle imalât yaparız; meselâ porselen, işçi yap-tığı işin çoğunu kırar, dafolu çıkarır, işçi kendi menfaati ile müessese menfaatini ayrı mütalâa eder.

Bizde vasıflı emek, vasıflı dü-şünce, vasıflı sevgi ve birlik yara-tacak eğitime yüksek tahsilden fazla ihtiyaç vardır.

Türkiye'de Sosyal ve

Ekonomik D E N G E

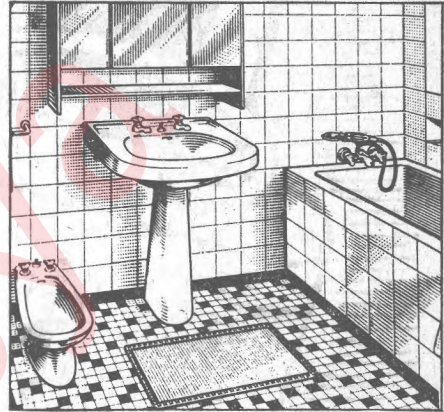
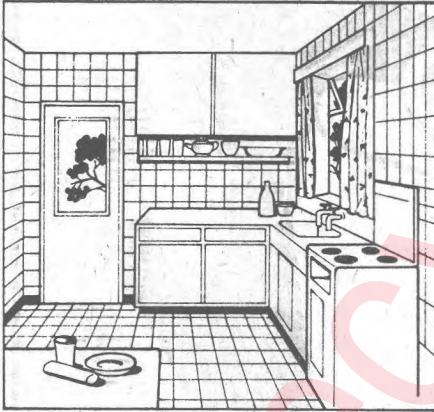
Yazan :

ORHAN BULDAÇ

Fiatı : 15.— TL.

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KS

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6

Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

Başlıca Mamulleri:

FAYANS

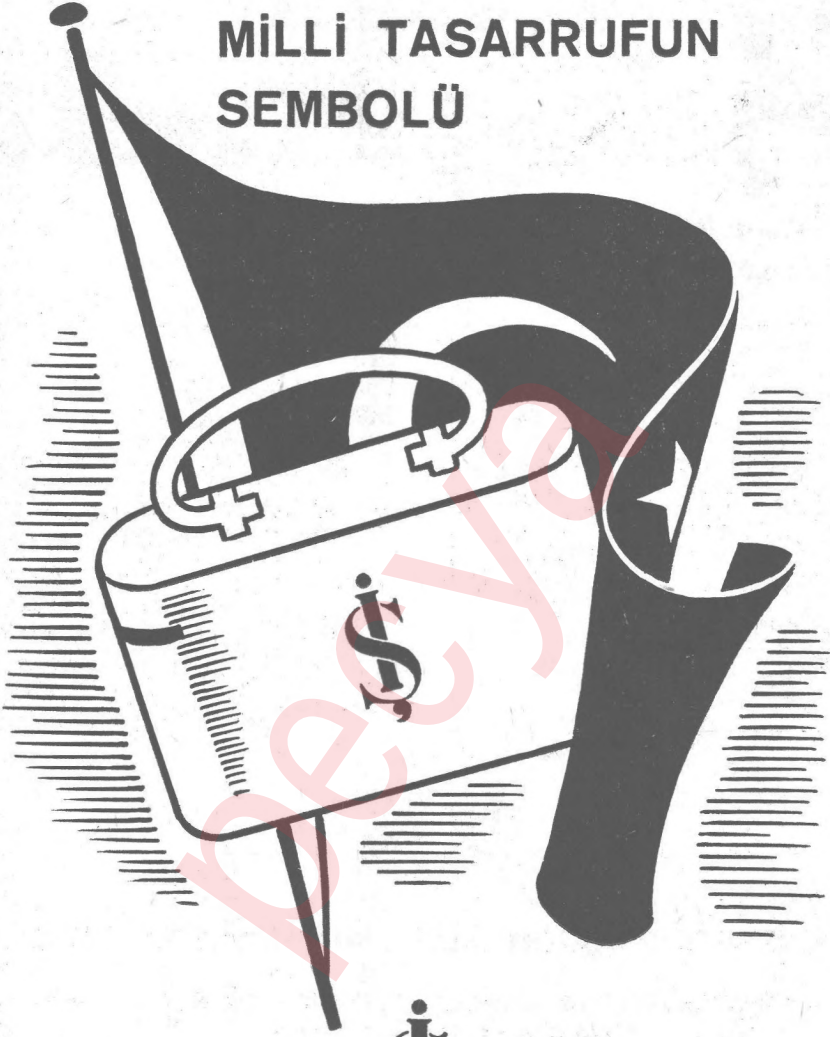
KAROSERAMİK

KAROMOZAİK

İZOLÂTÖR

ELEKTROPORSELEN

**MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ**

TÜRKİYE \$ BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

ARSLAN

tek

veya

BLOK

• ateş tuğlası

ateş harçları

izolasyon tuğlası

• yapı tuğlası

EYÜP — İSTANBUL
Fab. : 23 22 10
Mz. : 44 30 40

st

MUAYYEN ZAMANLARDAKİ
SANCILARDA

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına karşı ve bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır ● **OPON**, günde altı tablet alınabilir

Ustanın Çırağına Öğüdü

"İş sahibi olmak için işi bilmek yetmez..

Gerçekten de öyle.. Hem kendinize, hem de yurt kılınmasına birşeyler katmak için, iş yapacak krediye ihtiyacınız vardır. Küçük Esnaf ve Sanatkarı Kredi Vererek Besleyen ve destekleyen bir banka biliyor, usta.. Onun için söyle getiriyor sözünün gerisini:

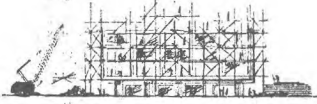

**TÜRKİYE
HALK
BANKASI**

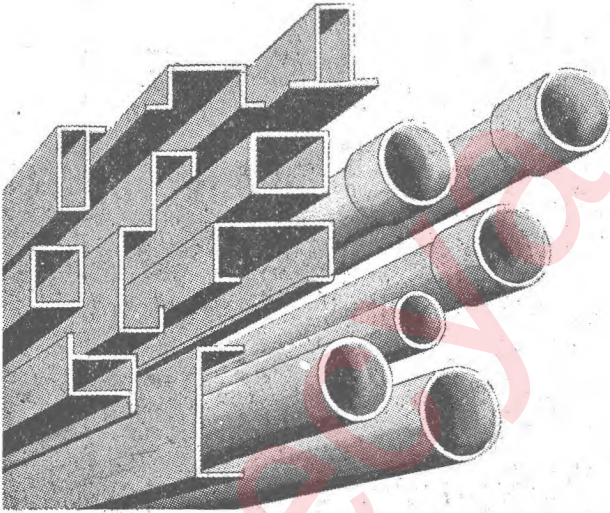
ile işbirliği yap

Delta Reklamcılık

(Basın : 60175-A. 20361)

sanayide ve inşaatta borusan mamulleri

Su ve Gaz Boruları TS 301/2 DIN 2440
(Siyah, Galvanizli ve Bitümlü olarak)

Sanayi Boruları TS 302/4 - DIN 2394
TS 416/1 - 2458

Soğuk çekilmiş borular TS 302/3 DIN 2393

Açık basınç kazan boruları TS 416/1 DIN 2458

İnce Cidarlı sulama boruları

Profil boruları Çeşitli ölçü ve şekillerde

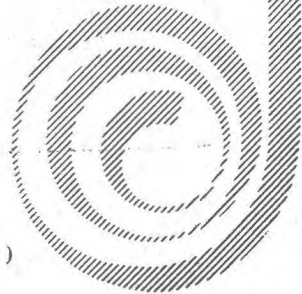
Açık profiller Çeşitli ölçü ve şekillerde

Soğuk çekme bant imâli ve bant dilme :

Hususi ebat ve şekillerde boru ve profiller

(Hususi sipariş üzerine)

Bs **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

Tophane, Salıhpazarı Han Kat 8 İstanbul Tel. : 44 74 80 - (5 Hat)

BU

Yuvanızın sizden istediği boyadır.

SADOSAN BİR **dyo** MAMULÜDÜR

Elektrik şebeke
ve tesislerinizde
daha kaliteli
kablo mu kullanmak
istiyorsunuz?
o halde tereddütsüz

SURTEL
kablo ve iletkenlerini tercih ediniz...

SURTEL enerji kablo ve iletkenleri
Türk Standartları Enstitüsünün kalite belgesini taşımakta ve
bu enstitü tarafından garanti edilmiş bulunmaktadır.

o/o 100 Türk sermayesi ile kurulmuş
SURTEL fabrikasında Türk işçilerinin
emeği ile imâl edilen üstün vasıflı kablo ve iletkenleri
GÜVENLE KULLANABİLİRSİNİZ.

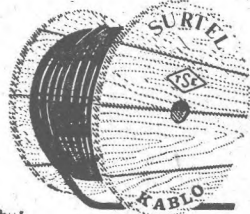
SURTEL, mamullerine karşı gösterilen büyük ilgiden
kıvanç duyar ve teşekkür eder.

SURTEL KABLO SANAYİİ A. Ş.

Merkez: Bankalar Okçumusa Cad. No. 80 Karaköy - İstanbul.

Tel: 44 65 83 - 49 97 90 - 49 07 17 Telgraf: SURKABLO Fabrika: Tel: 47 15 43

evinizin bankası - herkesin bankası

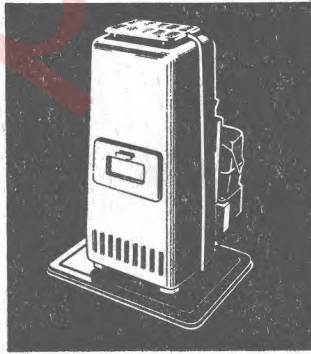
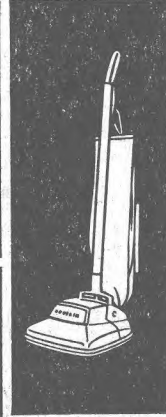
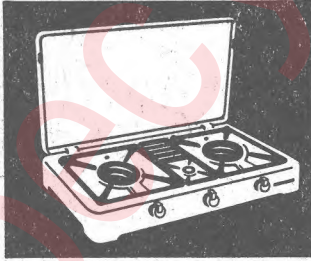
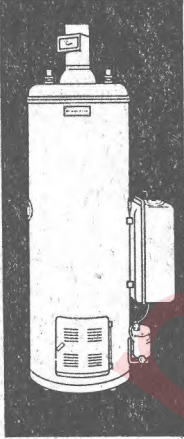
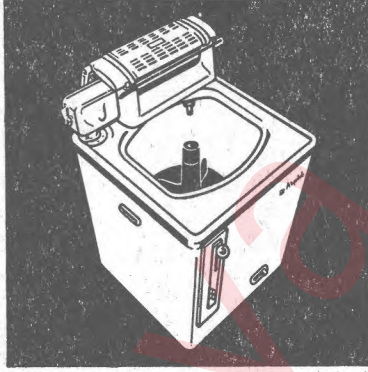

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

ARÇELİK

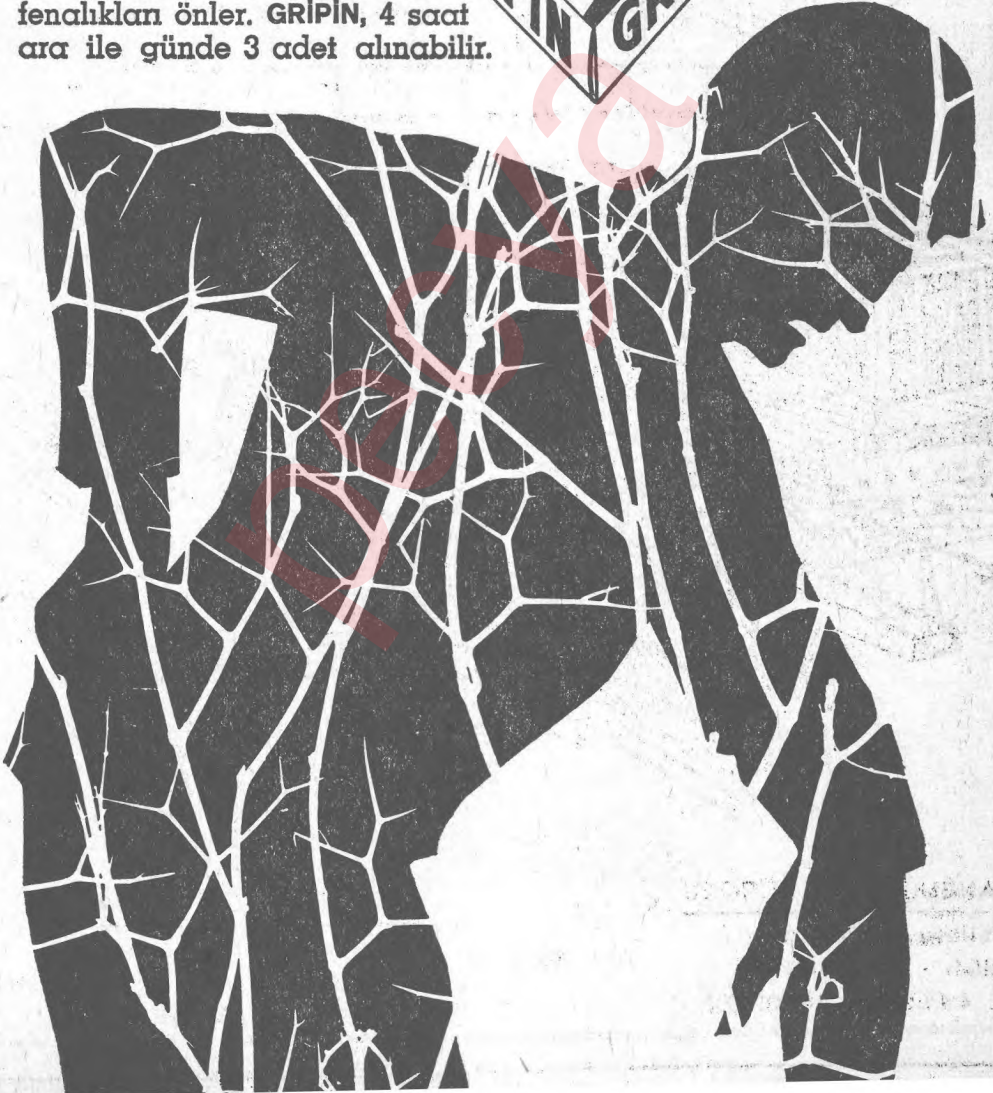
daima en iyisini
imal eder

üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

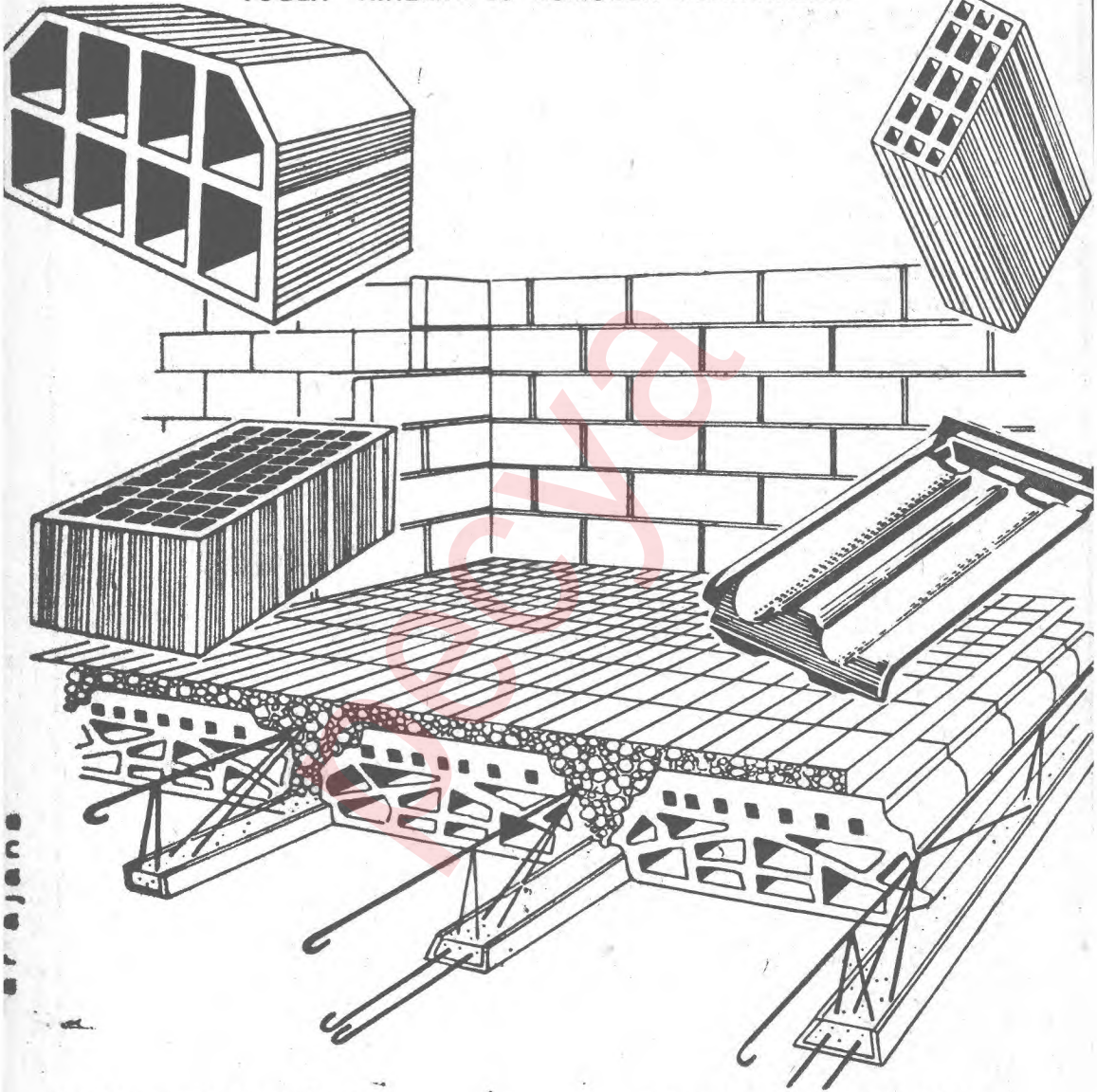
asabî ağırlara karşı...

...GRİPİN, soğuk algınlığından ileri gelen vücut ağrılarınā, asabî ağırlara karşı faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ve siyatik ağrılarını teskin eder. GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında bir çok fenalıkları önler. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

TUĞLA - KİREMİT ve ASMOLEN FABRİKALARI

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

Necatibey Cad. Arhan
Fındıklı - İstanbul
Tel: 49 58 02 - 44 81 29

Tel : 45 50 00

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

MühürdarFuat Bey Sokak
Talas İş Hanı kat 1 Kadıköy - İstanbul
Tel. 36 13 42 - 36 48 98

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C. ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
ŞANAYİİNDE**

5

ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın : 60547)